

Ortaşark Petrolleri (1)

Ortaşark'm petrol membalarını işletmek ve bu ham petrolü dünya pazarına dökmek için büyük bir gayret sarfedilmektedir. ikinci dünya harbi yüzünden meydana gelen malzeme kıtlığı ve mahreç yokluğundan sonra, şimdi yapılmakta olan plânlar tatbik edildiği takdirde Ortaşark'taki istihsalin günde 1.620.000 varile yani 1946 istihsalinin takriben iki buçuk misline ve bu sahanın 1938 deki istihalinin beş misline çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu mintakayı teşkil eden muhtelif memleketlerin ham petrol istihsallerinde görülen artış bir cetvel halinde verilmiştir.

Yapılan plânlar, petrol istihsal sahaları olan İran, Kuvayt ve Suudî Arabistan'dan Akdenizdeki terminallere kadar geniş borular döşenmesini icap ettirmektedirler. Irak'tan Hayfa'ya kadar 16 inçlik bir payplayn döşenmesi işi ilerlemektedir. Proje halinde bulunan payplaynların ikmalî Ortaşark'tan akan petrol miktarını, bu payplaynların günlük kapasitesi olan günde 780.000 varile çıkaracaktır. Bundan başka Akdeniz sahillerinde yeni rafineriler kurulması da düşünülmektedir. Proje halinde bulunan ilâve yapıldıktan sonra Abadan'daki rafinerinin kapasitesi günde 80.000 varil artmış olacaktır. Bundan dolaydır ki payplaynların ikmalinden ve rafinerilere yapılacak ilâveler yapıldıktan sonra Ortaşark petrol sahalarının potansiyel istih-

sal kapasitesi günde 860.000 varile çıkacaktır.

İstihsalde beklenen bu artışı karşılamak için Ortaşark petrol sahasını işletmekte olanlar şimdi büyük bir sondaj programıyla ve Basra körfezinde yeni terminaller inşasıyla meşguldürler. Yapılan plânlara göre, yeni yeni mahreçlerin ve ilâve edilecek olan rafinerilerin 1950 de veya 1950 den kısa bir zaman sonra tamamlanmaları gerekmektedir. 1946 da Ortaşark petrol istihsali günde takriben 780.200 varil idi. Eğer payplaynların günlük kapasitesinden tam istifade etmek isteniyorsa, önümüzdeki üç dört yıl zarfında bu. istihsalin günde 800.000 varili geçmesi lâzım gelmektedir.

Ortaşark'm tahmin edilen bu istihsalinin mühim bir kısmı Avrupa ve Afrika'da satılacaktır. Avrupa'daki petrol talebi tarihte görülmemiş derecede artmış bulunmaktadır. Avrupa'daki sınaî genişleme plânları, harpte harabolana veya hasara uğrıyan rafinerilerin yeniden kurulmasını ve tamamıyla yeni olan fabrikaların inşasını icabettirmektedir. Ortaşark petrollerinden bir kısmı da Amerika Birleşik Devletlerinde ve Güney Amerika'da pazar bulacaklardır.

Tesbit edilmiş Ortaşark rezervleri, konservatif tahminlere göre 17,5 milyar varildir. Bundan başka 11 milyar varilik de tam tesbit edilmemiş fakat emareleri olan rezerv mevcuttur.

(1) World Oil Atlas 1947 den tercüme

Ortaşark ham petrol İstihsalı ve rezervler

Memleket	GÜNLÜK İSTİHSAL			REZERVLER (Milyar varil olarak)	
	1946 vasatısı	1946 sonunda- ki istihsal	Proje halindeki plânlar ikmal edil- diği takdirde 1950 de	Tesbit edilmiş olan	Emare haliinde olan
İran	401.000	425.000	750.000	5 1/2	1
Irak	90.000	90.000	270.000	4 1/2	1
Kuvayt	19.000	38.000	100.000	4 1/2	5
Suudi Arabistan - Bahreyn	188.000	234.000	500.000	2 1/2	3 1/2
Katar	—	—	—	1/2	1/2
Toplam	698.000	782.000	1.620.000	17 1/2	11

İran:

Şimdi Ortaşark'ın en geniş petrol sahası olan İran, 1945 deki 127.407.581 varil olan istihsaline karşı 1946 da 144.896.466 varil petrol istihsal etmiştir. 1946 sonundaki günlük istihsal takriben 406.000 varil idi.

İran petrol sahaları, Basra körfezinde Irak hududu boyunca uzanan ve Anglo-Iranian Oil Co. nin imtiyazında bulunan takriben 64 milyon akrılık bir bölgedir. Daha kuzeyde Hazar denizi civarında Soviet-Iranian Oil Co. nin imtiyaz bölgesi vardır. (Bu imtiyaz daha verilmemiştir.)

1946 da mecmu derinlikleri 8.523 kadem olan 6 kuyu ikmal edilmiştir. Bunlardan üçü Agha Jari'de ikisi Haft Kel'de biri ise Lali'dedir. 1946 sonunda Iranda 67 kuyudan petrol çıkmakta idi. Bunların ekserisi Haft Kel ve Mescidi Süleymandadır.

Standard Oil Co. (New Jersey) ile Socony Vacuum Oil Co. aralarında bir anlaşma yapmışlardır. Bu anlaşmaya göre bu iki kumpanya Anglo-Iranian Oil Co. den mühim miktarda ham petrol sa-

tın alacaktır. (Bunun günde 100.000 varilden fazla olacağı tahmin edilmektedir.) Bu anlaşma yirmi seneliktir. Yukarda adı geçen üç kumpanya müştereken Ortaşark payplaynları, Ltd. Şirketini kurmuşlardır. Bu şirket İran'dan bir Akdeniz limanına kadar günde 300.000 varil kapasitesinde bir payplayn inşa edecektir.

Dünyanın en büyük rafinerilerinden biri Abadan'da Anglo-Iranian Oil Co, tarafından işletilmektedir. Bu fabrikanın ham şarj kapasitesi günde 400.000 varil, cracking kapasitesi ise günde 125.000 varildir. 1946 da bu fabrikada kullanılan ham petrol miktarı 125 milyon varil idi. Yeni bir katalitik cracker ile makine yağları imal eden bir kısım ihtiva eden ilâveler yapılması düşünülmektedir.

Anglo-Iranian'ın bir şubesi olan Kermanshah Petroleum Co. de Kermanshah'ta küçük bir rafineri işletmektedir. Buraya ham petrol Irak-İran hududunda bulunan Kasrişirin'in 40 mil güneyindeki Neftişah petrol sahasından gelmektedir. Bu fabrikanın kapasitesi günde 2.100 varil ham petroldür. 1946 da işlenen ham petrol miktarı 600.000 varildir.

İran'ın petrol veren kuyuları ve petrol istihsalı

S a h a	Keşfedildiği Yılı	1945 sonundaki petrol kuyuları			Ham petrol istihsalı (varil)		
		Petrol veren			1946 Yılı günde	1945 Yılı	1946 Yılı
		Kapatılmış	Çalışmakta olan	Petrollü kuyuların toplamı			
Agha Jari	1937	..	9	9	92.000	17.698.372	30.687.696
Gach Saran	1926	4	3	3	40.000	14.415.855	14.178.684
Haft Kel	1925	1	23	23	194.000	71.698.927	66.058.746
Mescidi Süleyman	1908	11	29	29	60.000	20.210.814	27.797.484
Pazanun	1937	3	....	....	....	240.000	204.282
White Oil Springs	1934	..	1	1	17.000	2.523.094	5.285.936
Nafti Şah	1923	..	2	2	3.000	620.435	703.638
Toplam	....	19	67	67	406.000	127.407.581	144.896.466

İrlandaki Anglo - İranean'e ait paylayınlar

Başladığı yer	Bittiği yer	Uzunluk (Mil)	Çap (inç)	Pompa istasyon adedi	Paylayının kapasitesi (günde varil)	İkmal edildiği yıl	Durumu
Mescidi Süleyman	Abadan	133	10	3	80.000	1916 dan 1927 ye kadar	Kullanılmakta
" "	"	133	10	3			
" "	"	133(*)	12	3			
Haft Kel	"	136(*)	12	2			
" "	"	136	12	2			
" "	Marid	124	12	2			
" "	Kut Abdallah	61	12				
White Oil Springs	Wais	32	10-12				
Agha Jari	Abadan	97	12		130.000	1945	"
" "	Mashur	42	12				
Gach Saran	Abadan	166	12		40.000	1940	"
Mashur	"	60	12				
Nafti Şah	Kermanşah	146	3	4			

(*) Bunun içinde her iki hattın birleşerek devam ettikleri 9 mil uzunluğunda 16 inçlik bir kısım vardır.

İran Petrol Sahalarına alt Jeolojik ve Teknik Doneler

Saha	Tesbit edilmiş takribi saha (Akr)	Ham petrolün gravitesi (API)	Petrol veren formasyon						
			Mahallî adı	Cinsi	Jeolojik yaşı	Kuyuların derinliği (kadem)		Petrol veren sahra-lerin vasatî kalınlığı	Strüktürün cinsi
						Minimum üst tabaka	Maksimum derinlik		
Mescidi Süleyman	84.560	37,8	Asmari	Kalker	Oligosen-Miosen	2.000	3000	1.000	Antiklinal
Haft Kel	28.800	36,4	«	«	«	3.000	4.000	1.000	»
White Oil Springs	6.400	33,8	«	«	«	5.800	5.700	1.000	»
Agha Jari	19.200	32,7	«	«	«	6.000	9.000	600	»
Pazanna	6.400	66,7	«	«	«	6.000	8.000	700	»
Gach Saran	38.400	30,2	»	«	«	4.000	7.000	1.500	»
Nafti Şah	3.840	42,8	Kalhur	«	«	2.600	2.700	250	»

İRAK :

İrak'taki bütün imtiyaz bölgeleri Iraq Petroleum Co. nin ve buna bağlı olan kumpanyaların elindedir. Ana kumpanyanın elinde 30.000 mil karelik bir sahanın 1925 te başlayan ve müddeti 75 yıl olan imtiyazı bulunmaktadır. Bir şube kumpanya olan Basrah Petroleum Co. ve Mosul Petroleum Co. nin ellerinde ise 90.000 mil karelik, 1938 de başlayan 75 yıllık, Khanaquin Oil Co. nin ise Khanaquin civarında küçük bir imtiyaz bölgesi mevcuttur.

Lebanon Petroleum Co. de Trablus civarında küçük bir sahanın prospeksiyon ruhsatıyesine maliktir.

Petroleum Development (Filistin), Ltd.; Filistin'de sahil boyunca uzanan ve Gazze ve Kurnub civarında içeriye doğru kıvrılan bir saha üzerinde birçok ruhsatnamelere malik bulunmaktadır.

İrak Petroleum Co. nin bir ortağı olan Petroleum Development (Trans - Jordan), Ltd., Trans Jordan (Ürdün) de bir çok ruhsatıyeler almak üzere müzakerelere girişmiş bulunmaktadır.

istikşaf Faaliyetleri :

Takriben 70 milyon dolar tahmin edilen yeni bir kapital ilâvesiyle Iraq Petroleum Co. (ve şubeleri) yakın Şark'ta şimdiye kadar yapılmış olan petrol araştırmalarının en geniş mikyasta olanını yapmaya başlamaktadır. Lübnan'da Lebanon Petroleum Co., Trablus civarında Tourbol lokasyonunda faaliyete başlamıştır. Petroleum Development (Filistin), Ltd.'in güney Filistin'de iki lokasyonu mevcuttur. Bunlardan biri sahilde. Gazze'de diğeri ise Gazze'nin Lut gölüne doğru 40 mil güney doğusunda bulunan Kurnub'dadır. Suriye'de Syria Petroleum Co., Ltd., iki lokasyon üzerinde ilerlemektedir. Bunlardan biri Homs'un kuzey doğusunda Batı çölü içinde Dola'da diğeri ise Bafloun'dadır.

Kerkük'te de geniş mikyasta inkişaf görülmektedir. 1946 yılında Iraq Petroleum Co. tarafından bu sahada dört kuyu ikmal edilmiştir. Sene sonunda ise dört sondaj faaliyet halinde idi. 1946 da Irak'ın ham petrol istihsali 32.777.430 varili bulmuştur. 1945 teki istihsal ise 32.349.240 varil idi.

Rafineriler:

Akdenizde bulunan büyük petrol rafinerisi Filistinde Hayfa şehrinde dir. Bu rafineri Consolidated Refineries, Ltd.'e ait olup günde 90.000 varil ham petrol tasfiye edecek bir kapasitededir. Bu kumpanya Anglo - Iranian Oil Co. ile Anglo - Saxon Petroleum Co. (Shell) tarafından müştereken kurulmuştur ve fabrika Anglo - Iranian tarafından idare edilmektedir. Bu rafineri Iraq Petroleum Co. tarafından istihsal edilen ham petrolün ekserisi ile Trablus'taki fabrikadan arta kalan ve oradan Hayfa'ya gemi ile nakledilen fazla ham petrolü tasfiye etmektedir. Bu fabrikanın genişletilmesi için lâzım gelen plânlar hazırlanmaktadır. Khanaquin Oil Co. nin Alwanda (Irak) da günlük kapasitesi 6.500 varil olan bir rafinerisi vardır. Iraq Petroleum Co. deki fransız hissesi için Trablus'ta küçük bir rafineri mevcuttur. Bunlardan başka Kerkük sahasında ve K - 3 pompa istasyonlarında işletmelerdeki ihtiyacı karşılamak için küçük ham petrol «Topping» fabrikaları mevcuttur.

Trablus'ta iki büyük rafineri inşası düşünülmektedir. Bunlardan biri Compagnie Française des Petroles, diğeri ise Standard Oil Co. (New Jersey) ile Socony - Vacuum Oil Co. tarafından kurulacaktır.

Iraq Petroleum Co. nin programı payplaynların da artırılmasını ihtiva etmektedir. Şimdi mevcut sistem şundan ibarettir: Kerkük'ten boruların ayrıldığı Hadita'da bulunan K - 3 pompa istasyonuna kadar 12 3/4 inçlik bir boru; bu noktadan itibaren tek olarak bir payplayn Trablus'a, bir payplayn da Hayfa'ya gitmektedir. Kerkük'ten Hayfa'ya giden borunun uzunluğu 621 mil, Kerkük-Trablus payplaynının uzunluğu ise

532 mildir. Bu sistem 1934 te ikmal edilmişti. Günlük kapasitesi 90.000 varildir.

Şimdi Kerkük'ten Hayfa'ya kadar 620 mil uzunluğunda 16 inçlik bir payplayn döşenmektedir. Bu eskiden mevcut olan boruya paralel olacaktır. Bu payplaynın ikmali ile bu günkü kapasite iki misline çıkmış olacaktır. Kerkük Trablus hattına paralel ve daha geniş bir payplaynın inşası da proje halindedir.

Petrol İstatistiğinin Kaynakları:

Irak'ta madenler, millî hükümete aittirler. Petrol imtiyazları merkezi Bağdat'ta bulunan Ekonomi Bakanlığı tarafından verilmektedir. Jeolojik harta ve doneler, Ekonomi Bakanlığının Jeoloji Şubesinden elde edilebilir.

Irak'ta faal bir halde bulunan yegâne kumpanya Iraq Petroleum Co. dir. Şubeleri ile birlikte memleketteki bütün imtiyazlar bu kumpanyanın elindedir. Bu sebepten kuyu rekorları jeolojik malûmat, petrol veren ve kuru kuyular hartaları, elektrik karotajlar ve sondaj ve istihsal hakkındaki doneler ancak bu kumpanyadan öğrenilebilir.

Irak'ın senelik petrol istihsalı

Yıl	Günlük vasati (varil)	Yıllık vasati (varil)
1936 ya kadar		29.127.805
1936	81.000	29.600.000
1937	86.000	31.396.300
1938	75.000	27.227.300
1939	93.000	33.761.300
1940	48.000	17.350.600
1941	29.000	10.607.500
1942	48.000	17.434.000
1943	67.000	24.445.600
1944	81.645	29.800.000
1945	88.628	32.349.240
1946	89.801	32.777.430
Toplam		315.927.075

Irak'ın petrol veren kuyuları ve ham petrol istihsalı

S a h a	İşleten kumpanya	Keşfedildiği yıl	1946 sonunda mevcut petrol kuyuları				Ham petrol istihsalı (varil)			
			Kapatılmış olan	Petrol vermekte olanlar			1946 sonunda günlük istihsal	1945 yılı	1946 yılı	1946 yılı sonuna kadar istih- sal toplamı
				Akanlar	Sun'î olarak çekilenler	Petrol veren ku- yuların toplamı				
Ain Zalah	Mosul Pet. Co.	1940	12	—	—	—	—	—	—	
Kerkük(*)	Iraq Pet. Co. petroleum	1927	14	10	—	10	90.000	32.349.240	32.777.430	315.927.075
Qaiyarah Suhani	Mosul Pet. Co.									
Jawan		1933	5	—	—	—				
Najmah		1933	20	—	—	—				
Qaiyarah		1927	39	1	—	1				
Qasal		1935	5	—	—	—				
Qaiyarah toplama	Mosul Pet Co.		69	1	—	1	—	—	—	—
Irak toplamı			95	11	—	11	90.000	32.349.240	32.777.430	315.927.075

(*) Kerkük strüktüründe yapılmış olan sondaj adedi 68 dir. Kapatılan 14 kuyudan yedisi gaz - petrol ve petrol - su seviyesini ölçmek için açılmış observasyon kuyusudur.

Irak'taki petrol sahaları hakkında jeolojik ve teknik doneler

S a h a	Tesbit edilmiş sahanın takribi yüz ölçümü (Akr)	Ham petrolün gravitesi (API)	Petrol veren formasyon						
			Adı	Cinsi	Jeolojik yaşı	Kuyuların derinliği (Kadem)		Petrol veren ta- hakanın vasatı ka- lınlığı (kadem)	Strüktürün cinsi
						Minimum üst derinlik	Maksimum toplam derinlik		
Kerkük	83.500	36	Qaral Clang	Kalker	Eosen- Miosen	950	3.200	800	Kapalı antiklinal
Qaiyarah	35.000	19	"	"	Miosen	700	1.000	300	"
Sahar	12.000	19	Pilsener	"	Üst Kretase	1.500	1.800	300	"
Ain Zalah	3.600	32	Ain Zalah	"	Kretase veya Miosen	5.000	6.000	200	"
Naf Khanan	—	—	Asmari	"	Miosen Eosen	3.000	—	2.000 3.000	Antiklinal

Kuvayt

Basra körfezinin kuzey ucunda küçük bir memleket olan Kuvayt, dünyanın en küçük tek rezervi olan Burghan sahasının bulunduğu yerdir. Bu sahanın tesbit edilmiş rezervi, 1944 te Kuvayt'ı ziyaret eden teknik petrol heyetinin başkanı jeolog Dr. E. DeGolyer tarafından takriben 4 1/2 milyar varil olarak verilmişti. 4 1/2 veya 5 1/2 milyar varil kadar da emaresi mevcut rezerv tahmin edilmekte ise de rezervi 10 milyar olarak verebilmek için elimizde kâfi miktarda delil mevcut değildir.

6.000 mil karelik olan Kuvayt imtiyaz sahası Gulf (Gulf Oil Corporation) Exploration Co. ve Anglo - Iranian Oil Co. tarafından müştereken ve birbirine müsavi sermaye ile kurulmuş olan Kuwait Oil Co. Ltd. in elindedir. Bu imtiyaz 23.12.1934 te verilmiştir ve 75 seneliktir.

Burghan petrol sahası hiç bir zaman potansiyeli nispetinde bir istihsal vermemiştir, ikinci dünya harbinin başlangıcında bu petrol sahasının ele geçirilmesi tehlikesini önlemek maksadiyle bir tanesi müstesna, bütün kuyular kapatılmıştı. Harpten beri bütün gayretler kapatılan kuyuların yeniden sondaj yapılarak açılmasına, düzeltilmesine ve yeni tank ve tahmil teşkilâtının kurulmasına sarfedilmiştir. Petrol sahasının sahile yakın olmasından dolayı burada payplayn yoktur. Petrol doğrudan doğruya tahmil hatlarından "tanker" lere doldurulur. Kuvayt'tan ilk ham petrol Haziran 1946 da yüklenmiş ve aynı sene içinde Temmuz 1 den itibaren bütün sene günde vasati olarak takriben 33.000 varil vermiştir.

İstihsal akmakta olan sekiz kuyudan yapılmaktadır. Bunlardan alınmakta olan petrol tamamıyla transportasyon yokluğuna tabi olarak tahdit edilmektedir. Kuvayt kuyuları hiç bir hasara uğra-

maksızın bugünkü istihallerinin üç dört misli fazlasını verebilirler. 1946 da yapılan istihsal 5.989.726 varil idi. Fakat istihsalin sene içinde başlamış olduğu göz önünde tutulacak olursa bunun ancak altı aylık bir istihsalı ifade etmekte olduğu kolayca anlaşılır.

1946 da hiç bir yeni kuyu açılmamıştır. Senenin ilk yarısında eskiden kapatılmış olan kuyuların eski hallerine gelmeleri için çalışılmıştır. Şimdi iki sondaj faaliyet halindedir. Bunlardan biri keşif kuyusu olan Burghan'ın derinleştirilmesi için yapılmaktadır. 1938 yılı Şubat ayının ilk yarısında ikmal edilmiş olan "Burghan I" 3692 nci kademe kadar delinmiş ve bu noktada petrol veren Kretase'ye 10 kadem girmiş bir vaziyette iken ikmal edilmiştir. Bunlardan sonraki kuyu'ar daha derin olarak kazılmış ve ikmal edilmişlerdir. Bugün mevcut olan dokuz kuyu ikmal edilmeden önce, en az birbirinden farklı yedi horizon bulunmuş ve takriben 20.000 akrılık bir sahanın, sondaj yapılmaksızın kuru olduğu tesbit edilmiştir. Petrol su kontağı grelerden birinde 4.500 metrede bulunmuştur.

ikinci bir sondaj makinesi ile Burghan 10 da sondaj yapılmıştır. Bunlardan başka 1947 yılı sonunda yedi sondaj faaliyete geçmiş bulunacaktır.

Kuvayt'ta yeni bir eksplorasyon sondajı ilân edilmemiş bulunmaktadır. Temmuz 1942 de bu sahanın kuzeyinde bir "Wildcat" e başlanmış fakat harp yüzünden terkedilmişti. O zaman bu kuyuya Burghan 10 denmişti. Fakat sonradan buna "Wildcat" adı verilmiş ve bundan sonra açılan kuyuya No. 10 denmişti.

Burghan sahasının ilk payplayn mahreci, Anglo-Iranian Oil Co., Standard Oil Co. (New Jersey) ve Socony - Vacuum Oil Co. arasında yapılan bir anlaşma ile programa alınmış bulunmak-

tadır. Bu kumpanyalar tarafından kurulacak olan Middle East Pipeline Ltd., iran'dan akdenize kadar payplayn dōşeyecektir. Bu payplayna Burghan sahasından da bir boru gelecek ve çok muhtemeldir ki bu boru ana payplayna Abadan civarında, Basra körfezinin ucunda birleşecektir. Bu ana payplayn ancak 1950 de işletmeye açılabilir.

Kuvayt Ham Petrol İstihsalı (Varil)

1946	Aylık toplam	Günlük vasatı
Haziran	240.000	8.000
Temmuz	492.000	15.887
Ağustos	853.000	27.529
Eylül	1.048.102	33.810
Ekim	1.216.821	39.252
Kasım	1.117.638	37.255
Aralık	1.021.297	32.445
Toplam	5.989.762	27.999

Suudî Arabistan, Bahreyn, Katar :

Suudî Arabistanın 1946 ham petrol istihsalı pek çok artmış ve 1945 e kadar yapılan istihsal yekûnunu geçmiştir. Elde mevcut plânlara göre istihsalın daha da artacağı tahmin edilmektedir. 1945 sonuna kadar yapılan istihsal yekûnu 52.408.580 varil iken yalnız 1946 istihsalı 60.340.662 varile çıkmıştır. 1945 istihsalı 21.310996 varil idi.

Standard Oil Co (California) ve The Texas Co tarafından müştereken kurulmuş olan Arabian-American Oil Co., Suudî Arabistanda 450 000 mil karelik bir sahanın imtiyazına maliktir. Bu kumpanyaların genişleme programının esasları şunlardır: istihsal vasıtalarının az bir zamanda inkişafı, daha fazla rafineri kurulması, Basra körfezinde bulunan Dammam'da yeni bir liman inşası ve istihsal sahasında kullanılacak bir demiryolu inşası.

Bu tevsi programı aslında Arabian American Oil Co. nin hisse senetlerinden

% 40 ının Standard Oil Co. (New Jersey) ve Socony Vacuum Oil Co. tarafından alınması suretile yapılacaktır. Standard Oil Co. (New Jersey) bunun % 30 unu, Socony Vacuum ise % 10 unu alacaklardı. Fakat bu hisse senetlerinin satılması 1928 de Iraq Petroleum Co. ye iştirak edenler arasında akdedilen "Red-Line Agreement,, anlaşması ile ilgili olarak yapılan münakaşa ve müzakerelerden dolayı geri kalmıştır. Bu müzakerelerin neticelenmesine kadar Arabian American Oil Co. bankalardan 10 yıl vâde ile 102 milyon dolar almış, bunun 76.500.000 doları Standard Oil Co. (New Jersey), 25.500.000 doları ise Socony Vacuum Oil Co. tarafından tekeffül edilmiştir. Hisse senetleriyle ilgili müzakereler bittikten sonra bunlar satın alınacak ve bu para' ile borçlar ödenecektir.

Gene Standard Oil Co. (Calif.) ve The Texas Co. tarafından kurulmuş olan Trans-Arabian Pipe Line Co. , Suudî Arabistan'dan bir Akdeniz limanına kadar 1050 mil uzunluğunda 30 inçlik bir payplayn dōşemek için hazırlıklar yapmaktadır. Arabian American'ın hisse senetleri Standard of New Jersey ve Socony Vacuum tarafından satın alındıktan sonra bu iki kumpanya Trans-Arabian'den de aynı nispet dahilinde hisse senetleri satın almak niyetindedir. Bu hisse senetlerinin satılması muamelesi bitinceye kadar proje halinde bulunan payplaynın inşasını temin için 125 milyon dolarlık bir borç alma işi tanzim edilmiş bulunmaktadır. Vadesi 15 yıl olan bu borç Standard Oil Co. (Calif.), The Texas Co., Standard Oil Co, (New Jersey) ve Socony-Vacuum Oil Co. tarafından tekeffül edilmiştir. 30 inçlik payplaynın dōşenmesi için gereken kontratlar hazırlanmış fakat Akdenizdeki mahreç limanının nerede olacağı daha henüz kararlaştırılmamıştır. Bu Uman ya Suriye'de ya Lübnan'da veya Filistinde olacaktır.

Suudî Arabistan Petrol Sahaları :

Şimdiki halde Suudi Arabistanda dört petrol sahası mevcuttur. Bunların adları şunlardır: Abqaiq, Dammam, Katif ve Abu Hadriya. Son sahada yalnız bir kuyu mevcut olup bu kuyu hiç bir payplayna bağlanmış değildir. Bu dört sahadaki tesbit edilmiş rezervin 3.717 milyon varil ile 5.790 milyon varil arasında olduğu tahmin edilmektedir. 2-21/2 milyar varillik tam tesbit edilememiş fakat emareleri mevcut rezerv bulunduğu anlaşılmaktadır.

Suudî Arabistan'da petrol, ilk defa 1936 da Dammam petrol sahasında Arabian-American tarafından bulunmuştur. Bu sahada şimdi 33 tane petrol veren kuyu vardır. Bunlardan bir tanesi gaz kuyusudur. Bunların toptan günlük istih-salleri takriben 100.000 varildir. 1946 daki istihsal 34.585.118 varil idi. 1946 sonuna kadar istihsal edilmiş olan petrol miktarı 86.807.083 varildir. 1946 da mecmu derinlikleri 28.905 kadem olan 6 adet petrollü kuyu ikmal edilmiştir. Dammam sahasındaki rezerv 600-615 milyon varil olarak tahmin edilmektedir.

Dammam sahası faylı bir antiklinaldir ve 9.000 akrılık bir saha kaplamaktadır. Bu sahada Kretase formasyonu içinde iki petrollü kalker horizonu vardır. Bahreyn Kalkeri 1.600 kadem derinlikte Arap kalkeri ise 4.400 kadem derinlikte bulunmaktadır. Dammam ham petrolünün gravitesi 34-68 derece (API) dir.

Suudî Arabistan'ın en geniş petrol sahası olan Abqaiq sahası 1940 da keşfedilmiştir. Şimdi 1946 sonunda günde 112.000 varil ham petrol istihsal eden 7 kuyu mevcuttur. 1946 da mecmu derinliği 33.730 kadem olan yedi yeni kuyu ikmal edilmiştir.

Abqaiq sahası rezervinin 3-5 milyar varil olduğu tahmin edilmektedir. 1946 daki istihsal 24.783.738 varil idi. Baş-

langıçtan 1946 sonuna kadar istihsal edilen ham petrol 24.801.193 varildir.

Suudî Arabistan'da 1946 da ikmal edilmiş olan kuyuların en önemlisi No. 10 dur. Bu kuyu 7.420 kademde ikmal edilmiş ve 1.500 kadem irtifaında bir petrol kolonu teşkil edilmiş bulunuyordu. Bu, istihsal veren mıntakaya tamamile nüfuz etmiş bulunuyor ve hiç bir suya rastlanmıyordu. Şimdiye kadar bu sahada su bulunmamıştır. Abqaiq 10 bu sahaya en az 1 1/2 milyar varillik bir rezerv ilâve etmiştir. İstihsal Kretase içinde bulunan Arap kalkerinden yapılmaktadır. Bu kalkerin tavanı 5.600 kademdedir. Petrolün gravitesi 19-38 derece (API) dir.

Tek bir kuyudan ibaret olan Abu Hadriye sahası da 1940 da keşfedilmiştir. Lâkin hiç bir payplaynla irtibatı olmadığından kapatılmıştır .1946 da yeni bir tecrübe kuyusuna başlanmışsa da bu da kapatılmıştır. Bu tek kuyudan ibaret olan sahanın rezervinin 140 milyon varil olduğu tahmin edilmektedir. Bu kuyu Suudî Arabistan'ın en derin kuyusudur. İstihsal Kretase formasyonu içinde bulunan Arap kalkerinden yapılmaktadır. Bu kalkerin tavanı 10.000 kadem derinliğindedir.

Harp esnasında Dammam'da betonlanmış olan kuyuların yeniden açılması 1946 da tamamlanmıştır. 1946 sonunda Dammam'da bir, Abqaiq sahaslarında ise dört sondaj faaliyet halinde idi. Abqaiq'de beş lokasyonda beş sondaj için hazırlıklar yapılmakta, kuzey Abqaiq'te ise yeni bir sondaja başlanmış bulunmakta idi.

Bahreyn'deki Faaliyet :

Bahreyn Petroleum Co. nin 1946 Bahreyn adasındaki ham petrol istihsalı takriben günde 20.000 varil idi.

Standard Oil Co. (Calif.) ile The Texas Co. nin müştereken malı olan bu Kumpanya 1945 te 7.308.938, 1946 da ise 8.009.802 varil ham petrol istihsal etmiştir. 1946 sonuna kadar yapılan istihsal toplamı 78.588.456 varildir. 1946 da altı yeni kuyu ikmal edilmiştir. Böylece 1946 sonunda petrol veren kuyuların sayısı 66 ya çıkmıştır. Buradaki petrol, 2000 - 2250 kadem ve 4000 - 4600 kadem derinlikte bulunan Arap kalke- rinden istihsal edilmektedir. Petrolün gravitesi 33,5 (AP1) dir.

Ham Petrol Rafinerileri :

Ras Tanura'da bulunan Arabian American'e ait rafineri 1946 da kapasite- sinden daha fazla bir faaliyetle çalışmıştır. 1946 nin sonunda günde 100.000 varil- den fazla ham petrol işlemeye başla- mıştır. 1947 de de aynı miktarla devam edecektir. Bu rafineriye ham petrol, Dammam, Katif, Abqaiq sahalarından payplaynla gelmektedir.

Bahreyn Petroleum Co. nin Bahreyn adasında bulunan rafinerisinin kapasite- si 1946 sonunda günde 105.000 varil idi. Bahreyn'den çıkan petrolden baskı bu rafineri Selwa körfezinden geçen bir payplaynla gelen Suudî Arabistan pet- rollerini de tasfiye etmektedir. Bu Kum- panya mevcut rafineriye ilâve edilecek olan asfalt fabrikasını 1947 sonunda bitirmek tasavvurundadır.

Katar'daki Gelişme :

Petroleum Development, Ltd. (Iraq Petroleum Co.)'e ait olan Katar yarım adası imtiyaz sahasında, ilk defa 1940 ta 5.986 kadem derinlikte olan Dukhan 1 Kuyusunun ikmali ile petrol istihsaline başlanmıştır. 6.016 da bir kuyu daha ikmal edilmiştir, daha sonra ise kuru çıkan bir kuyu açılmıştı. Mahreç mevcut olma- dığından bu kuyular kapatılmış bulun- maktadır. Fakat Kumpanya 1947 de yemden faaliyete geçmek üzere hazırlanmakta idi. İstihsal Kerkrit kalkerinden yapılmaktadır.

Suudî Arabistan'ın Ham Petrol Payplaynları

Kumpanyanın adı	Başladığı yer (Saha veya şehir)	Bittiği yer	Uzunluğu Mil	Çapı İnç	Payplayn kapasite- si (günde varil)	Durumu
Arabian-American Oil Co.	Dammam	Bahreyn	34	12	100.000	kullanıl- maktadır.
" " " "	" (*)	Ras Tanura	28	12	118.000	"
" " " "	"	" "	39	10	65.000	"
" " " "	Abqaiq	Dammam	40	12 14	100.000	"
" " " "	"	Dhahran	40	14	110.000	"

(*) Katiften geçer

**Suudî Arabistan, Bahreyn, Katar sabalarına ait
jeolojik ve teknik doneler**

Memleket, Saha	Teabit edilmiş sahaların takribî yüz ölçüsü (Akr)	Petrolün gravitesi API	Petrol veren formasyon						
			Mahallî adı	Cinât	Jeolojik yaşı	Kuyuların derinliği (Kadem)		Petrol veren saha- renin vasatî derinliği (Kadem)	Strüktürün eîsalı
						Petrol veren minimum derinlik	Maksimum derinlik		
Suudî Arabistan									
Dammam	9.000	34-88	Bahreyn	Kalkor	Kretase	1.600	2.300	.....	Faylı Antiklinal
.....	.....	.....	Arab	»	»	4.400	4.900	4	» »
Abqaiq	11.000	19-38	Arab	»	»	5.600	7.400	210	» »
Katif	.....	29-38	»	»	»	7.100	7.500	187	» »
Abu Hadriya	6.500	.....	»	»	»	10.000	10.220	110	» »
Bahreyn Adası									
Bahreyn	10.000	33,5	»	»	»	2.000- 4.000	2.250- 4.600	.....	Uzun dom
Katar									
Dukhan	.....	36	Körkrit	»	Jura veya Kretase	5.785	6.015	50	Antiklinal

Suudî Arabistan'da Yapılan Sondajlar

Saha	1945 te ikmal edilen kuyular			1946 da ikmal edilen kuyular		
	Petrol	Toplam		Petrol	Toplam	
		Kuyu adedi	Derinlik (kadem)		Kuyu adedi	Derinlik (kadem)
Dammam	1	1	4.900	6	6	28.905
Katif	1	1	7.310	1	0	.....
Abqaiq	1	1	6.175	5	5	33.730
Toplam	3	3	18.585	11	11	62.635

Senelik Ham Petrol İstihsalı (Varil)

Sene	Bahreyn	Suudi Arabistan
1939'a kadar	22.287.055	580.000
1939	7.588.554	3.934.000
1940	7.073.919	5.074.838
1941	6.794.157	4.310.110
1942	6.240.627	4.430.492
1943	6.571.609	4.868.144
1944	6.713.795	7.800.000
1945	7.308.938	21.310.996
1946	8.009.802	60.340.662
1 Ocak 1947 ye kadar toplam	78.588.456	112.749.242

Suudi Arabistan'ın ve Bahreyn Adasının Petrol veren Kuyuları ve Petrol İstihsalı

Memleket ve Saha	İşleten Kumpanya	Keşfedildiği Yılı	Petrol kuyuları				Ham Petrol İstihsalı (Varil)			
			Kapatılmış	Petrol veren kuyu adedi			1946 sonunda günlük	1945 Yılı	1946 Yılı	1946 Sonuna kadar toplam
				Akan	Sun' olarak çekilen	Petrol veren kuyuların toplamı				
Suudi Arabistan										
Abqaiq	A.A.OilCo.	1940	1	7	....	7	112.000	17.455	24.783.738	24.801.193
Dammam	"	1936	5	33 ⁽¹⁾	....	33	100.000	21.124.331	34.505.118	36.807.088
Katif	"	1945	..	1	....	1	2.675	169.160	971.806	1.140.966
Abu Hadriya	"	1940	1	....	....	....	.....	Payplayna bağlı değildir.		
Suudi Arabistan toplamı :			7	41 ⁽¹⁾	....	41	214.675	21.310.996	60.340.662	112.749.242
Bahreyn Adası										
Bahreyn	B. P. C.	1932	....	66	....	66	20.000	7.308.938	8.009.802	78.588.456

(1) Bunlardan biri gaz kuyusudur.

ORTA ŞARK PETROLLERİ

